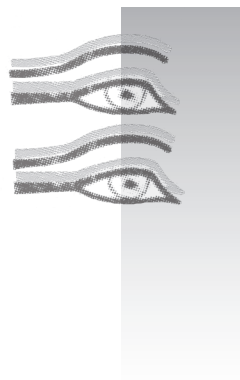

Az utolsó évek

GYŐRI Erzsébet

Jó lenne mindenre és pontosan emlékezni, és még jobb lenne azokat az éveket, eseményeket élethűen megidézni. Különösen ez utóbbi kívánna művészi tehetséget, amiből viszont nem mindenkinek adatott, e sorok írójának sem.

Lapozgatom a már megsárgult határidő naplókat, 1954-től vezettem minden értekezletről, megbeszélésről. Helyszínek, dátumok, nevek sokasága tolul elő. Voltam községi, járási és megyei könyvtáros, szülővárosom Miskolc városi könyvtárának igazgatója, dolgoztam a korabeli minisztérium könyvtári osztályán, a könyvtárellátás vezetőjeként, sokfelé tehát, amikor 1985-ben visszaérkeztem a KMK-ba (1976-ban egy rövid időt a KMK Hálózatfejlesztési osztályán töltöttem.). Önéletrajzi adataim itt csupán azt jelzik, hogy sokféle könyvtári közegben fordultam meg, mire a KMK munkatársa lettem.

1985-ben, amikor Bereczky László a Könyvtáros főszerkesztője lett (Gerő Gyula nyugdíjba

vonulása után), Sente Ferenc, a KMK igazgatója engem kért fel az Új Könyvekként emlegetett Gyűjteményfejlesztési osztály vezetőjének.

December elseje volt, ilyenkor mindig több könyv jelenik meg, mint az esztendő más hónapjaiban, új munkatársaim óriási könyvkupacok mögött ültek és verték írógépeiket.

Régi ismerős kollégák mosolyogva kísérték a szobámba, ahol ugyancsak könyvkupacok vártak. Talán egy fél óra sem telt el megérkezésem-től, amikor egyik kollégám 15–20 könyvismeretet tett az asztalomra. Csengett a telefon, az igazgató jövő évi munkatervet kért. Azt sem tudtam, mihez kapjak. Nem előnyös az emlékezőnek ilyen pillanatokat bevallani, sőt leírni, de így történt. Ma is, huszonöt év után érzem az első nap szorongásait. Szerencsére csak egy nap volt ilyen. Fiatal, vidám munkatársak vettek körül, egy-egy csésze teát vagy kávét hoztak, kérdezgettek milyen az „első nap az iskolában”? Csak

most vallom meg nekik is, milyen volt. Két-három estébe nyúló nap után elfogytak az ismertetésre váró könyveim, elolvastam a már megszerkesztett recenziókat, egy rövid megbeszélés után elkészült a munkaterv is. Megérkeztem, otthon voltam, köszönet érte azoknak, akik körülvettek.

Karácsony táján arra is időt keríthettem, hogy más osztályokon is megforduljak. Még egy mondatot az Új Könyvekről, ahol persze más munkák is folytak, kötetek kerültek ki az osztályról, igazi szellemi műhely volt, külső és belső munkatársak világra figyelő közössége, máig hiányzik. Amikor 2001-ben nyugdíjba mentem, jó kezekben tudtam az osztályt. Azóta is remélem – bárhogyan alakult is az Új Könyvek sorsa – egyszer akad valaki, talán a fiatalok közül, aki feldolgozza az ÚK történetét.

1989-ben minden korábbi feladat megtartása mellett neveztek ki a KMK igazgatóhelyettesének. Azok az idők gyors változásokkal voltak teli, az OSZK-ban már megtörtént az új vezetők kinevezése, új technológiai alkalmazások foglaltak el mindenkit. Úgy véltem – s talán nem tévedtem – a korábbi évek gyakorlatát követve, erősíteni kell az összetartozás érzését, de terveinknek, elképzeléseinknek meg kell nyerni az OSZK vezetését, munkatársait is. Az akkori KMK – mint korábban mindig – nyitott volt a változásokra, nem csupán szándékban, hanem valós tettekben is. Az érlelődő társadalmi változásokkal együtt járt az új folyóiratok, hírlapok tömeges megjelenése is, együttműködve a Magyar Nemzeti Bibliográfia Időszaki Kiadványok szerkesztőségével a KMK kiadta az *Új Periodikumok* c. negyedéves tájékoztatót. A megyei, városi, egyetemi és szakkönyvtárak bevált gyarapítási tanácsadója volt. (1998-ban a 10. évf. 4. számával szűnt meg.)

Ugyancsak ez év augusztusában indított új folyóiratot a KMK *Könyvtári Levelező/lap* címmel Gerő Gyula szerkesztésében (az 1995/12. számmal szűnt meg a KMK kiadói tevékenysége). Az oktatás korszerűsítése is napirenden volt, szinte hetente követték egymást a belső, majd mind szélesebb körű megbeszélések, alakultak ki az új programok, jöttek új képzési formák és

oktatók. A hálózati és módszertani tevékenység is felfrissült, központba került a könyvtárügy időszerű jogi kérdésköre. A Könyvtártudományi Szakkönyvtár ekkor kezdte el önálló rendszerként működtetni a MANCI (Magyar és Nemzetközi Cikkek) nevű adatbázisát.

Bartos Éva szerkesztésében kiadta a KMK az *Olvasókönyv a biblioterápiáról* című gyűjteményes összeállítást.

A könyvtári világ törekvéseinek összefogására érlelődött a Könyvtári és Informatikai Kamara gondolata, 1990 májusában már ideiglenes alapszabálya is volt, ügyviteli feladatait a KMK látta el. Az előző évben megindult finn–magyar befogadás-vizsgálat tapasztalatai könyvvé formálódtak: *Varpio, Yrjö–Szopori Nagy Lajos: Ismerkedő ismerősök* című művét a finn és hazai szakirodalom és irodalomtörténet kitüntetett figyelemmel fogadta.

Csak néhány kiragadott esemény egyetlen év alatt talán utódainknak is igazolja az intézmény újra törekvését.

Az OSZK munkatársai közül is sokan ültek esténként a szobámban, világmegváltó gondolatainkat rendre visszarángattuk a valóságba. Akkor már érett a hazai számítógépes rendszerek megvalósításának a reménye is. Szakkönyvtári munkatársaink éjt nappallá téve szakirodalmat olvastak, fordítottak. Szinte gyerekes örömmel vettük körül az új szolgáltatásokat. Lassan minden osztályon volt már számítógép, mindenki megtanulta a használatát. A gépek nagy része különféle – akkor megnyíló -pályázati lehetőségek kihasználásából származott. Abban az időben született meg a Nemzeti Kulturális Alap és 1985-től működött Soros György magánalapítványa. Ezek tették lehetővé a vészesen fogyatkozó költségvetési pénzek mellett új források felhasználását.

1993 februárjában *Juhász Gyula* az OSZK főigazgatója és *Szente Ferenc* főigazgató-helyettes, a KMK igazgatója kezdeményezte a KMK tevékenységének átvilágítását. A felkért bizottság elnöke *Horváth Tibor*, tagjai *Bényei Miklós*, *Fülöp Géza*, *Surján Miklós*, *Zsidai József* és *Mader Béla* voltak. A KMK munkatársai hozzá voltak szokva a csaknem öt-hatvétenkénti vizs-

gálódásokhoz. Rendszerint szervezeti módosításokat előzött meg egy –egy részletes elemzés. A bizottság jelentését a Könyv, Könyvtár, Könyvtáros 1994 decemberi száma közölte.

1993 augusztus 1-jén Sente Ferenc megkezdte nyugdíjba menetele előtti felmentési idejét, (1994 március 31-én vonult nyugdíjba.), így kaptam 1993 augusztus 1-jén megbízást a KMK igazgatói teendőinek ellátására. Az ezt követő időszak nem volt könnyű. Személyi és pénzügyi gondokkal küzdöttünk. A romló gazdasági viszonyok miatt a minisztérium először csak létszámstopot, majd létszámleépítést és korengedményes nyugdíjazást rendelt el. A KMK munkatársainak a száma évről évre csökkent, minden eltávozó munkakörét a maradék örökölték meg, sokszor elviselhetetlenségig terhelve egyes osztályokat. (1994. január 1-jén 62,5 fő dolgozott, 1998. december 31-re 37 főre csökkent a létszám.) Különösen az akkori Koordinációs osztály (az egykori Hálózatfejlesztési osztály) néptelenedett el nagyon gyorsan. Már nem lehetett tartani a régi szerkezetet, bizonyos feladatok körül elfogyott a levegő.

Időközben az OSZK új főigazgatója, *Poprády Géza* kiírta a KMK igazgatói pályázatát, mely első ízben eredménytelen volt. Az újabb pályázat eredményeként 1995 május 15-től *Csabay Károly* lett a KMK igazgatója. Természetes ismerkedési folyamat részeként az új igazgató egy-egy osztály tevékenységének bemutatását vitte a főigazgatói kollégium elé. Elsőként a Koordinációs osztály működésével foglalkoztak.

A tárgyalás eredményeként határozat született az osztály megszüntetéséről, megmaradt feladatait más osztályok vették át, más munkakörök pedig megszűntek. A többi osztály csak készülődött a kollégium elé, 1996. december 31-én *Csabay Károly* megvált a KMK-tól.

1997 január 1-től ismét megbízást kaptam az intézmény vezetésére, ekkorra már annyi változás történt körülöttünk, hogy alig hasonlítottunk egykori önmagunkra.

Az előző évben (1996. július 1-jén) *Skaliczki Judit*, a KMK Koordinációs osztályának volt vezetője a minisztérium könyvtári osztályának vezetője lett. *Skaliczki Judit* jól ismerte az akkor

már mélyen leszegényedett hazai könyvtárügyet és a pénztelenség mellett a személyi feltételek hiányát is. Fokozatosan, lépésről lépésre a KMK, a Könyvtári és Informatikai Kamara képviselőivel folytatott tárgyalásokat, vizsgáltuk annak a lehetőségét, hogyan lehetne törvénnyel, jogszabályokkal biztosítani a könyvtárak létét, a végső romlás megállítását.

Több fontos, kisebb rendelet előzte meg az 1998. január 1-jén hatályba lépett *A kulturális javak védelméről és a muzeális intézményekről, a nyilvános könyvtári ellátásról és a közművelődésről szóló 1997. évi CXL. törvényt*. Megszületése korszakos jelentőségű volt.

A kodifikációs munkákban *Rácz Ágnes*, a KMK szakkönyvtárának vezetője vett részt.

A törvény újrafogalmazta az OSZK feladatait, valamint a könyvtári szakmai feladatok ellátására Könyvtári Intézet létrehozását rendelte el. Hosszú hónapokon keresztül külső és belső munkatársakkal vizsgáltuk a KMK és a Könyvtári Intézet feladatrendszerét, a különbségeket és az új várakozásokat.

2000. március 24-én megjelent a nemzeti kulturális miniszter 6/2000. sz. rendelete a Könyvtári Intézet jogállásáról. A rendelet értelmében a Könyvtári Intézet az Országos Széchényi Könyvtár részjogkörű belső szervezeti egysége. A rendelet április 1-jei hatályba lépésével egyidejűleg a Könyvtártudományi és Módszertani Központ megszűnt. 2000. augusztus 1-jén kinevezték dr. *Dippold Pétert*, az Intézet első igazgatóját.

A KMK története tehát véget ért, ekkortól egy új korszak vette kezdetét.

Az utolsó éveket sok nehézség közepette, de a változásokban is megőrizve szellemiségét, próbáltuk áthajózni az új világba.

Sikerült-e? Majd egy újabb számvetés hírt ad róla, az egykori fiatalok közül sokan vannak, akik mindkét elnevezésű intézetben dolgoztak, dolgoznak. Rajtuk sok múlik. Kívánok mindannyiuknak jó munkákat, jó időket hozzá, no és vidámságot, kollégiais jó légkört, melyben megfoghatnak értelmes, új feladatok.